

SÚM
1965
1972

LISTASAFN REYKJAVÍKUR
KJARVALSSTAÐIR, 1989

SÚM
1965
1972

LISTASAFN REYKJAVÍKUR
KJARVALSSTAÐIR, 1989

Gunnar B. Kvaran:

AÐFARAORÐ

Framrás listasögu 20. aldar hefur í senn verið hröð og margbreytileg. Ólíkar listhugmyndir hafa farið samhliða og gert það að verkum að engan einn sannleika er þar lengur að finna.

Með nokkurri einföldun er gjarnan talað um tvo megin strauma í list 20. aldar. Annars vegar eru það listhugmyndir sem liggja frá Cézanne í gegnum kúbismann, óhlutlæga málverkið, hlutlægan expressionisma og allt til minimalismans. Hins vegar eru það listhugmyndir dadaistanna og Marcel Duchamp sem teygja sig í gegnum neo-dadaismann, Fluxus, pop-listina, konseptlistina og arte povera, og tengjast ýmsum uppkomum á borð við happening og performance.

Íslensk listasaga, sem í megin dráttum hefur fylgt eftir ríkjandi liststefnum út í hinum stóra listheimi, hafði lengi þá sérstöðu að listamenn tileinkuðu sér einkum og sér í lagi hugmyndir hins hefðbundna málverks, þar sem lesa má ákveðnar rökréttar breytingar frá raunsæismálverki — málverk sem hefur vísun í raunveruleikann — til óhlutlægrar myndgerðar, og birtast m.a. í verkum Jóns Stefánssonar, Snorra Arinbjarnar, Þorvalds Skúlasonar og abstraktmálaranna. Andspænis slíkum verkum, (raunsæi, expressionisma eða óhlutlægrilist) hafa áhorfendur ávallt haft möguleika á að skynja og njóta listarinnar einvörðungu út frá fagurfræðilegum forsendum, sem liggja í skipulagningu rýmisins og meðhöndlun m. a. á jafnvægi, hlutföllum og litrænum áhrifum.

Listhugmyndir Marchel Duchamps og dadaistana, sem m. a. höfnuðu viðteknum hugmyndum um fagurfræðilegt gildi listaverksins, náðu lítt upp á pallborðið í íslensku listalífi á sínum tíma. Og án þeirrar forsögu ráku margir upp stór augu þegar ungir listamenn rufu hefðina um miðjan sjöunda áratuginn, og boðuðu nýja sýn undir samheitinu SÚM, — list með áður óséðum formerkjum. Hefðbundnir áhorfendur áttu erfitt með að njóta þessarar listar út frá sínum lærðu menningarlegu og fagurfræðilegu forsendum.

En SÚM var hvorki listhreyfing né skóli í hefðbundnum skilningi, heldur hópur listamanna með innbyrðis ólíkar skoðanir og listhugmyndir. Hið eina sem virtist sameina þá var andstaðan við „opinbera“ myndlist í landinu, og vilji til að leiða íslenska list inn á nýjar, áður ókannaðar brautir. SÚM hópurinn var því í eðli sínu ósamstæður hópur listamanna, sem vann út frá ólíkum forsendum, sem ýmist má tengja við op-list, pop-list, Fluxus, pólitíska list, og síðar við konseptlist og arte povera.

Einn var sá maður sem var hvað ötulastur við að kynna SÚM-urum nýja möguleika í listinni. Það var Dieter Roth, sem búsettur var hér á landi um nokkurt skeið. Hann var þá þegar orðinn virtur listamaður erlendis, og hafði tengsl við þann hluta heimslistarinnar sem að hálfu eða öllu leyti var hulinn íslenskum listunnendum. Hlutur Dieter Roth í starfi SÚM hópsins er um margt ókannaður, en víst er að hann hafði ómæld áhrif, og opnaði gáttir til þess framsæknasta í evrópskri og bandarískri samtímalist.

Í gegnum tíðina hafa opinberir aðilar sýnt SÚM hópnum litla athygli, og það er ekki fyrr en á síðustu misserum að forráðamenn listasafna í landinu hafa lagt sig fram við að kynna þessa listamenn og veita þeim það rými sem þeim ber í listasögunni. Það þótti því eðlilegt að Listasafn Reykjavíkur — Kjarvalsstaðir skyldu efna til yfirlitssýningar á verkum SÚM listamanna 1965–1972, eftir að hafa á síðustu árum sett upp stórar yfirlitssýningar á íslenskri abstraktlist og fígúratífri myndlist — Maðurinn í forgrunni 1965–1985.

Sýningin SÚM 1965–1972 var unnin í nánum tengslum við viðkomandi listamenn, sem sjálfir áttu stóran þátt í vali á því efni sem hér birtist, og var Kristján Guðmundsson sérstakur ráðgjafi við gerð sýningarinnar. Vill undirritaður, fyrir hönd starfsfólks Kjarvalsstaða, þakka honum ánægjuríkt og gefandi samstarf. Ennfremur eiga allir þeir, sem hafa lánað verk á sýninguna, innilegar þakkir skildar.

List SÚM hópsins á ekki að koma neinum á óvart lengur, heldur er hér á ferðinni menningarviðburður sem staðfestir gildi SÚM hópsins í íslenskri listasögu, og gefur listunnendum tækifæri til að sjá list þeirra í stóru samhengi.

Gunnar B. Kvaran:

FOREWORD

The course of art history in the 20th century has both been fast and varied. Different art ideas have been on the scene simultaneously and made it impossible to find any single "truth" any more.

For simplification it is possible to talk about two main trends in 20th century art. On the one hand you have the artistic ideas that came from Cézanne down through Cubism, Abstract painting, Expressionism and all the way to Minimalism. On the other hand there are the art ideas of the Dadaists and Marcel Duchamp, which stretch through Neo-Dadaism, Fluxus, Pop-art, Conceptual art and Arte Povera, and are connected with various art events such as Happenings and Performances.

Icelandic art history, which has largely followed the dominant trends in western art as a whole, was for a long time characterized by the fact that artists especially adapted to the ideas of conventional painting, where it is possible to follow logical changes from realistic painting to abstract art, and was perhaps best seen in the works of Jón Stefánsson, Snorri Arinbjarnar, Thorvaldur Skúlason and the abstract painters. Faced with such works of art (Realism, Expressionism or Abstract art) it has always been possible for the public to understand and enjoy art for purely aesthetic qualities, which can be found in the organization of space and the use of such aspects as balance, proportions and colour.

The art ideas of Marcel Duchamp and the Dadaists, who for example rejected conventional ideas on the aesthetic value of artworks, found little hold in Icelandic art in its time. And because there was no such first encounter, many people were greatly surprised when young artists broke with tradition in the mid-seventies and introduced a new perspective under the name of SÚM, — art with previously unseen characteristics. Traditional art viewers had a hard time enjoying this art on the basis of their acquired cultural and aesthetic experience.

But SÚM was neither an art movement nor a school in the traditional sense, but a group of artists which held different opinions and ideas on art among themselves. The only thing that seemed to unite them was an opposition to "public" art in the country, and a will to lead Icelandic art into new, previously unexplored avenues. The SÚM group was thus by nature a group of dissimilar artists, who worked from different principles, that can be connected with Op-art, Pop-art, Fluxus, Political art, and later with Conceptual art and Arte Povera.

One man was most diligent in introducing SÚM-ers to new possibilities in art. This was Dieter Roth, who lived here in Iceland for a while. He was already at that time an esteemed artist abroad, and was connected with those parts of world art that were partially or completely hidden from Icelandic art followers. The role of Dieter Roth in the work of the SÚM group has in some ways not been fully explored, but it is certain that he had immeasurable influence, and opened windows to the most progressive elements of European and American art at the time.

Public authorities have up to recent times shown SÚM little interest, and it is only in the last few months that museum directors have taken pains to introduce these artists and give them the place in art history that they deserve. It was thus considered very appropriate that The Reykjavík Municipal Art Museum at Kjarvalsstaðir would host a retrospective of the works of SÚM artists from 1965–1972, after having in the last few years set up large exhibitions on Abstract art in Iceland and figurative art — *Man in the Foreground 1965–1985*.

The SÚM 1965–1972 exhibition was produced in close cooperation with the artists involved, who played a large role in selecting the works in the exhibition, and Kristján Gudmundsson was a special consultant for the exhibition. On behalf of the staff of Kjarvalsstaðir I want to thank him very much for a pleasant and rewarding co-operation. I would also like to especially thank those that have lent works for the exhibition.

The art of the SÚM group should not surprise anybody today, but this exhibition should rather be seen as a cultural event that reaffirms the value of the SÚM group in Icelandic art history, and gives art enthusiasts an opportunity to see their art in a larger context.

**MENNINGARMÁLANEFND REYKJAVÍKUR/THE CULTURAL
COMMITTEE OF THE CITY OF REYKJAVÍK:**

Hulda Valtýsdóttir, formaður/chairman
Elín Pálmadóttir
Ingibjörg Rafnar
Bryndís Schram
Kristín Ólafsdóttir

Kristinn G. Harðarson
Selma Guðmundsdóttir

**FORSTÖÐUMAÐUR LISTASAFNA REYKJAVÍKUR/ DIRECT-
OR OF THE REYKJAVÍK MUNICIPAL ART MUSEUM:**

Gunnar B. Kvaran

IJÓSMYNDUN/ PHOTOGRAPHY:

Jóhanna Ólafsdóttir
Oddur Ólafsson
Jakob Kristinsson

**YFIRLESTUR HANDRITA OG PRÓFARKALESTUR/ PROOF-
READING AND EDITING:**

Aðalsteinn Davíðsson
Eiríkur Þorláksson
Hanna Lára Gunnarsdóttir

ÞÝÐING/ TRANSLATION:

Eiríkur Þorláksson

HÖNNUN SÝNINGARSKRÁR/ CATALOGUE DESIGN:

Birgir Andrússon

KJARVALSSTAÐIR
MARS-APRÍL 1989